

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

7 Ekim 2023 tarihinde HAMAS'ın İsrail'de bir konserdeki sivillere hedef almasının ardından İsrail başta Gazze'de sonra da Lübnan'a yayılan saldırılarla onbinlerce sivilin hayatını kaybettiği savaşı başlatmıştır. İsrail'in bu saldırıları üzerine kamuoyu baskısı ile Ticaret Bakanlığı tarafından 2 Mayıs 2023 tarihinde İsrail'e olan ithalat ve ihracatın tüm ürünleri kapsayacak şekilde durdurulduğunu açıklamıştır. Ancak son zamanlarda Türkiye'nin İsrail'e olan ticaretini Filistin üzerinden devam ettirdiği iddiaları, çeşitli medya organları ve kurumlar tarafından dile getirilmektedir. Özellikle 2024 yılı itibarıyla Türkiye, Filistin'e yönelik ihracatında dramatik bir artış yaşamış durumda. Bu durum Filistin'in, İsrail'e yönelik ticari faaliyetlerin bir tür dolaylı arka kapısı haline geldiği şeklinde yorumlanmaktadır. Bu bağlamda sözkonusu iddiaların Türkiye'nin iç ve dış politikasında belirleyici olması ve Türkiye'nin ticari ve dölayışı ile ekonomisi üzerindeki etkilerinin ve iddiaların tarafsız ve şeffaf bir şekilde araştırılması amacıyla Anayasa'nın 98 inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 115 inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması gereğini arz ve teklif ederiz.

Semra ÇAĞLAR GÖKALT

Bitlis Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

AKP hükümeti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, İsrail'in Gazze'deki saldırılarına karşı sıkı bir duruş sergilediklerini ve İsrail ile ticaretin durdurulduğunu ilan ederken, veriler bu ticaretin farklı yollarla sürdüğüne işaret etmektedir. Özellikle Türkiye'nin, Filistin ve Yunanistan başta olmak üzere üçüncü ülkeler aracılığıyla ticari faaliyetleri devam ettirdiği ve bunun İsrail'e dolaylı bir ekonomik akış sağladığı iddiaları, hükümetin ambargo politikasının tutarlılığına yönelik eleştirileri arttırmaktadır.

Ticaret Bakanlığı, İsrail'e ticaretin 2 Mayıs 2024'ten itibaren durdurulduğunu, ancak Filistin'le ticaretin devam ettiğini ve bu süreçte Filistinli ithalatçılara yönelik belirli kolaylıkların

sağlandığını belirtmişti. Yine birçok iktidar mensubu bu uygulamayı İsrail'e karşı uygulanan en sert yaptırımlardan sayarak sahip çıkmıştır. Ticaret Bakanı Ömer Bolat'ın Türkiye'nin İsrail ile olan ticaretini tamamen durdurduğunu ve İsrail'e yönelik hiçbir tescil işleminin yapılmadığını açıklamasından sonra Filistin Büyükelçisi Faed Mustafa Türkiye'nin İsrail ile ticareti durdurma kararını takdir ettiğini, ancak Filistin'e yönelik ticaretin İsrail tarafından engellenmesinden endişe duyduğunu dile getirmişti. Zira Türkiye'den Filistin'e gönderilen mallar, Filistin'in kendine ait gümrüklerinin olmaması nedeniyle İsrail üzerinden ve İsrail gümrükleri aracılığıyla Filistin'e geçiş yapmaktadır. Ayrıca İsrail devletinin insani yardımların Filistin'e ulaştırılmasını bile engellediği gerçeği gözönüne alındığında ticaretin engellenmesi beklenen bir durum olurdu. Ancak Filistin Büyükelçisi'nin endişelerinin aksine bu süreçte Filistin'le ticaretin duraksamadan devam ettiği, hatta aksine rekor seviyelere ulaştığı anlaşılmıştır. Bu durum Filistin üzerinden İsrail ile bazı ticari işlemlerin sürdüğü iddiaları gündeme getirmiş Filistin'e yönelik ihracat artışının İsrail'e yönelik ambargoyu delme girişimi olarak yorumlanarak, kamuoyunda tepki ile karşılanmıştır.

GEREKÇE

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri incelendiğinde Filistin'e ihracattaki rekor artış İsrail ile ticaretin devam ettiği konusunda şüpheler güçlenmektedir. Verilere göre, 2024'ün ilk yarısında Filistin'e ihracat %1180 oranında artarak dikkat çekici seviyelere ulaşmış durumda. Bu artış, özellikle demir, çelik, mücevher ve diğer sanayi ürünlerinde belirgin hale gelmiştir. Nisan ayında Filistin'e yapılan ihracat, sadece 9 milyon dolar iken bu rakam Temmuz ayına kadar 128 milyon dolara, Ağustos ayında ise 138 milyon dolara ulaşmıştır. Bu ihracat artışının Filistin'in iç pazarıyla uyuşmadığı, dolaylı olarak İsrail'e ticaretin devam ettiğini işaret ettiği belirtilmektedir.

Ay	Filistin'e Yapılan İhracat (USD)
Nisan	9,360,000
Mayıs	49,351,000
Haziran	61,281,000
Temmuz	128,895,000
Ağustos	138,336,000

Bu tablo, Türkiye'nin Filistin'e yönelik ihracatındaki keskin artışı göstermekte ve bu artışın, İsrail ile ticaretin dolaylı yollardan sürdüğüne dair iddiaları güçlendirmektedir.

30.09.2024 Filistin Devleti'ne Sektörel İhracat (1000 \$)

SEKTÖR	1 - 30 EYLÜL			1 - 30 AĞUSTOS		1 OCAK - 30 EYLÜL		
	2023	2024	DEĞ.	2024	DEĞ.	2023	2024	DEĞ.
Çelik	156,70	48.626,33	%30930,5	22.017,92	%120,8	587,34	86.790,25	%14676,8
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	46,08	4.950,88	%10644,1	5.859,21	-%15,5	209,27	21.275,97	%10066,6
Demir ve Demir Dışı Metaller	3,51	4.691,99	%133729,0	4.472,41	%4,9	810,15	16.565,53	%1944,8
Deri ve Deri Mamulleri	0,00	1.614,26		991,20	%62,9	14,75	5.366,03	%36272,5
Elektrik ve Elektronik	107,04	8.957,41	%8268,3	6.735,08	%33,0	866,10	26.100,44	%2913,6
Fındık ve Mamulleri	0,00	33,20		1,13	%2851,1	0,00	252,00	
Gemi, Yat ve Hizmetleri	0,00	1,70		0,00		0,00	1,70	
Halı	0,00	3.179,44		2.483,14	%28,0	56,08	10.957,38	%19439,1
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	0,96	12.811,05	%1331997,7	10.182,99	%25,8	239,50	60.572,73	%25190,8
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	8.773,91	21.506,10	%145,1	18.785,96	%14,5	73.295,36	104.410,20	%42,5
İklimlendirme Sanayi	37,90	1.704,58	%4397,9	1.832,07	-%7,0	641,41	5.747,68	%796,1
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	138,76	19.972,25	%14293,4	16.816,76	%18,8	2.787,06	70.520,92	%2430,3
Kuru Meyve ve Mamulleri	0,00	2.467,19		984,41	%150,6	482,54	5.343,00	%1007,3
Madencilik Ürünleri	63,56	6.786,83	%10577,3	6.298,79	%7,7	341,07	21.608,92	%6235,6
Makine ve Aksamları	227,80	3.539,99	%1454,0	2.931,62	%20,8	2.168,90	11.711,83	%440,0
Meyve Sebze Mamulleri	142,50	6.182,82	%4238,9	5.181,54	%19,3	1.034,17	27.826,82	%2590,7
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	40,91	11.437,98	%27861,2	13.419,79	-%14,8	1.194,09	50.620,80	%4139,3
Mücevher	0,00	42,40		72,92	-%41,9	0,00	476,77	
Otomotiv Endüstrisi	10,23	1.452,43	%14093,5	1.270,48	%14,3	463,84	7.964,36	%1617,1
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	108,83	3.737,68	%3334,4	1.728,38	%116,3	271,49	12.483,43	%4498,2
Tekstil ve Hammaddeleri	0,00	3.681,79		3.862,94	-%4,7	1,19	13.988,68	%1176675,6
Tütün	48,90	28,35	-%42,0	0,00		1.830,89	655,84	-%64,2
Yaş Meyve ve Sebze	3.916,66	38,06	-%99,0	398,93	-%90,5	3.916,66	7.187,73	%83,5
Zeytin ve Zeytinyağı	0,00	240,40		1.464,82	-%83,6	64,13	2.641,84	%4019,3

30.09.2024 İsrail Devleti'ne Sektörel İhracat (1000 \$)

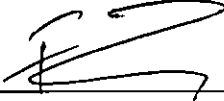
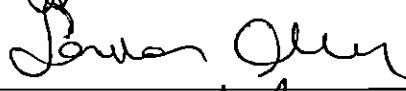
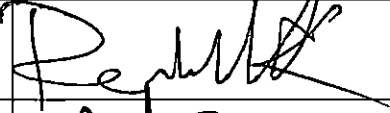
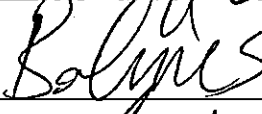
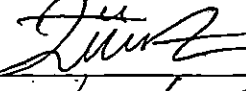
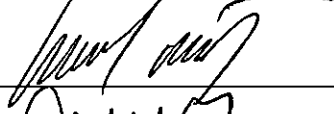
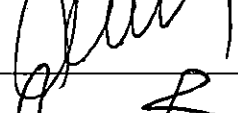
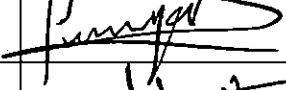
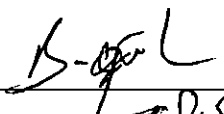
SEKTÖR	1 - 30 EYLÜL			1 - 30 AĞUSTOS		1 OCAK - 30 EYLÜL		
	2023	2024	DEĞ.	2024	DEĞ.	2023	2024	DEĞ.
Çelik	91.903,21	0,00	-%100,0	0,00		722.566,11	121.084,43	-%83,2
Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	36.642,06	0,00	-%100,0	0,00		320.363,41	75.631,90	-%76,4
Demir ve Demir Dışı Metaller	26.230,44	0,00	-%100,0	0,00		255.796,54	88.292,20	-%65,5
Deri ve Deri Mamulleri	2.443,70	0,61	-%100,0	0,45	%35,2	27.645,65	8.047,19	-%70,9
Elektrik ve Elektronik	35.739,37	0,00	-%100,0	0,00		322.791,32	117.971,70	-%63,5
Fındık ve Mamulleri	708,89	0,00	-%100,0	0,00		8.881,23	6.844,70	-%22,9
Gemi, Yat ve Hizmetleri	58,43	0,00	-%100,0	0,00		1.104,22	97,99	-%91,1
Halı	5.723,32	0,00	-%100,0	0,00		32.481,68	12.138,31	-%62,6
Hazırgiyim ve Konfeksiyon	26.719,52	0,60	-%100,0	0,04	%1462,6	297.265,67	107.672,60	-%63,8
Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	33.080,66	0,00	-%100,0	0,00		210.950,72	83.945,65	-%60,2
Klimlendirme Sanayii	9.013,52	0,00	-%100,0	0,00		89.078,07	28.748,82	-%67,7
Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	49.761,67	0,00	-%100,0	0,00		470.806,55	189.216,18	-%59,8
Kuru Meyve ve Mamulleri	2.888,60	0,00	-%100,0	0,00		14.660,88	9.550,94	-%34,9
Madencilik Ürünleri	11.685,12	0,00	-%100,0	0,00		97.821,57	29.336,10	-%70,0
Makine ve Aksamları	12.315,59	0,00	-%100,0	0,00		102.075,45	29.514,04	-%71,1
Meyve Sebze Mamulleri	4.922,32	0,00	-%100,0	0,00		34.307,79	16.561,08	-%51,7
Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	30.718,18	0,00	-%100,0	5,87	-%100,0	302.056,26	114.635,66	-%62,0
Mücevher	15.872,01	0,00	-%100,0	0,00		145.000,62	67.152,33	-%53,7
Otomotiv Endüstrisi	33.355,77	0,00	-%100,0	0,00		441.009,34	216.552,87	-%50,9
Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	7.011,51	0,00	-%100,0	0,00		53.103,63	22.386,78	-%57,8
Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,00	0,00		0,00		42,80	0,00	-%100,0
Tekstil ve Hammaddeler	7.528,81	0,00	-%100,0	0,00		65.132,10	31.678,09	-%51,4
Tütün	1.941,34	0,00	-%100,0	0,00		18.287,30	8.672,05	-%52,6
Yaş Meyve ve Sebze	10.283,81	0,00	-%100,0	0,00		25.707,04	6.618,59	-%74,3
Zeytin ve Zeytinyağı	3.569,26	0,00	-%100,0	0,00		11.812,63	19.840,54	%68,0

Demir ve Çelik İhracatındaki Artış: Bilindiği üzere İsrail ordusu demir ve çelik ihtiyacının büyük bir kısmını Türkiye'den karşılamaktaydı. TÜİK verilerinde Filistin'e 2023 yılında ihraç edilen demir-çelik 17.131 dolar iken bu rakamın 2024 yılında 20.505.045 dolara çıktığı gözlenmektedir. 2024 yılı koşullarında Türkiye'nin Filistin'e olan demir ve çelik ihracatındaki dramatik bir artış doğal olmamakla birlikte, İsrail ile ticaretin bu yolla sürdürüldüğü yönündeki iddiaları kuvvetlendirmektedir.

Mücevher ve Çimento İhracatı: 2023-2024 döneminde Türkiye'nin Filistin'e yaptığı mücevher, çimento ve maden ihracatında %1180 oranında artış yaşandı. Bu ürünlerin açıklık ve ölümle boğuşan Filistin'de bu kadar büyük bir talep yaratması, aslında İsrail'e yönelik ticaretin Filistin üzerinden yapıldığına dair şüpheleri artırmaktadır.

İsrail ile ticaretin Yunanistan, Romanya, İtalya gibi ülkelerde kurulu şirketler üzerinden de gerçekleştirildiği iddiaları basına yansıdı. 2024 yılının ilk 9 ayında Türkiye'nin İran hariç komşu ülkelere ihracatında bariz bir artış yaşanmıştır. Ticaret Bakanlığı ve TİM verilerine göre Yunanistan'a ihracat Ocak-Eylül 2024 arası geçen yılın aynı dönemine göre %26,8 artış ile başı çekmektedir. Uluslararası basına konuşan Türkiye'den İsrail'e ihracat yapan iş insanları tarafından ihracatın Yunanistan üzerinden devam ettiği iddia edilmiştir. Türkiye'nin sanayi üssüne yakınlığı ve İsrail'e nispeten daha ucuz nakliye seçenekleri nedeniyle işletmelerin Yunanistan'ı tercih ettiği, İsrailli yetkililerin maliyetleri daha da arttıracığı için Türk şirketlerinden malları Yunanistan üzerinden yeniden ihraç ederken menşe belgelerini değiştirmelerini bile istemediğini, dolayısıyla İsrail'deki istatistiki verilere bu ürünlerin Türk malı olarak kaydedildiği ifade edilmektedir. İsrail Merkezi İstatistik Bürosu'nun (CBS) verileri bu nedenle Türkiye'nin verilerinden farklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Türkiye'nin, resmi olarak İsrail'e yönelik ticaretini durdurmuş olmasına rağmen, Filistin üzerinden ticaretini devam ettirdiği iddiaları, ihracat verileriyle desteklenmektedir. Hükümet bu iddiaları reddetse de, ticari veriler bu konuda şüpheleri artırmaktadır. Bu durum, iktidarın Filistin'e destek söylemlerini ve İsrail'e karşı uyguladığı ticari yaptırımları sorgulatan bir tabloyu ortaya koymaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla hükümetin ticari verilerdeki bu artışı kamuoyuna açıklaması pek mümkün görünmemektedir. Bu haliyle İsrail'e uygulandığı iddia edilen ticari ambargo politikalarının gerçekten uygulanıp uygulanmadığının daha şeffaf ve tarafsız bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir. Bu sebeplerle konu ile ilgili TBMM bünyesinde açılacak bir araştırma komisyonunun Türkiye'nin iç ve dış politikasına, aynı zamanda ticari ilişkilerine ve ekonomik göstergelere etkisinin olumlu olacağı düşünülmektedir.

1	NEJLA DEMİR	AĞRI	
2	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
3	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
4	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
5	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
6	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
7	PERİHAN KOCA	MERSİN	
8	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
9	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
10	ZEYNEP ODUNCU	BATMAN	
11	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	
12	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
13	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
14	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
15	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
16	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
17	GEORGE ASLAN	MARDİN	
19	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
20	CELAL FIRAT	İSTANBUL	